

ТРОМАДЬКА ДУМКА

газета політична, економічна і літературна

Умови передплати. З приставкою і пересилкою: на рік. 4 карб., на 1/2 року 2 карб., на 3 місяці 1 карб., на 1 міс. 50 коп.
 За кордоном: На рік. 9 карб. На пів року 4 карб. 50 коп.
 За зміну адреси 30 коп.
 Передплату приймають:
 1) у Києві, в конторі редакції „Громадської Думки“ (Михайлівська ул., ч. 10) (що-дня з 10 до 5 години дня), 2) в книгарні журналу „Кієвська Старина“ (Безаківська ул., ч. 14).
 Передплачувати можна тільки з 1-го дня кожного місяця.

виходить що-дня, ОКРІМ ПОНЕДІЛКІВ

Рік перший.

Од редакції: Читаючи нашу газету, треба вимовляти с—як йе, и—як ы.

Автори рукописів повинні подавати своє прізвище і адресу. Редакція може скорочувати і змінити статі; більш статі, до друку негодячі, переходять в редакції 3 місяці і висилаються авторам із коштом, а дрібні замітки й дописи одразу знищуються.
 Умови друкування оповістей: За рядок попереднього тексту, або за його місце платиться: за перший раз 40 коп., за другий 20 коп.
 За рядок після тексту за перший раз 20 коп. за другий 10 к.
 Хто шукає заробітку, платить за оповістку в 3 рядки 10 коп. за раз.
Телефон № 1458.

Головна контора Громадської Думки просить не спізнюватися з передплатою на друге півріччя з 1-го липня.

Прймається передплата НА ДРУГЕ ПІВРІЧЧЯ на політичну, економічну і літературну газету

„ГРОМАДСЬКА ДУМКА“ і на літературно-науковий місячник „НОВА ГРОМАДА“.

Ціна з пересилкою до кінця року: НА ГАЗЕТУ 2 карбованці. НА МІСЯЧНИК 3 карбованці.

Адреса редакції і головної контори: у Києві, Михайлівська ул., ч. 10. Телефон № 1458.

Передплачувати і купувати на роздріб ГРОМАДСЬКУ ДУМКУ і НОВУ ГРОМАДУ, окрім контори (Михайлівська, 10), можна ще по сих місцях:
 У Києві, в книгарні „Кієвської Старини“, Безаківська ул., ч. 14.
 У Лубнях у Миколи Кохановського.
 У Ніжині в книгарні п-ці Чекарської.
 В Одесі у Олександра Короченка, Ніжинська ул., ч. 52, пом. 23.
 У Львові (Галичина) в книгарні Наукового товариства ім. Шевченка, ул. Театральна, ч. 1.

Просимо передплатників, коли вони міняють адресу або повновляють передплату, прислати друковану адресу або показувати номер бандеролі і поштової станції, куди шлеться газета. Головна контора.

В ОДЕСІ

прймається передплата, оповістки і продається на роздріб газета „Громадська Думка“ та місячник „Нова Громада“ у Олександра Короченка Ніжинська вул., № 52, кв. 23.

Вийшла ШОСТА книжка місячника

„Нова Громада.“

В ій надруковано оці статі:

Кримський А. Бейрутські оповідання I. „Растлініє нравів“—Бондаренко Н. В ріднім хуторі Євгена Гребінки.—Капельгородський П. Весною. Вірші.—Винниченко В. Моє останнє слово. (Кінець).—Чернявський М. Татки бюрократів. Вірші.—Грінченко Б. Кулішеви твори і сілські читачі.—Щербанівська с. На чужому. Оповідання.—Вдовиченко М. До в'язнів. Вірші.—Черняк Нисом Червона ніч. Драматичний нарис. З єврейської мови переклади Марія Ф. та Сергій Б.—Чернасенко С. Перед грозою. Вірші.—Мандрицький. Про Селянську Спілку.—Єфремов С. Велика навчателька і мизерні учні.—Чернявський М. Українці і поляки в Думі.—Ярошевський Б. За кордоном.—Лозинський М. Вісти з Галичини: Виборча реформа.—Загальний політичний страйк в Австрії.—Загальний політичний хліборобський страйк у східній Галичині.—Хліборобські страйки за поліпшення умов роботи й заробітку.—Єфремов С. Відгук з життя та письменства: Своя хата на чужині.—Політична спадщина Драгоманова й баламутні заходи коло неї. Бібліографія: I. Репеній П. Українська преса. II. Що є по журналах. IV. Нові книжки. Оповідки.

Редактор Сергій Єфремов. Видавець Володимир Леонтович.

П'єси з репертуару оркестра Р. Буллеріана для фортепіано на 2 руки:

- Воячек Єврейська мелодія . . . . . 40 коп.
- Інтермеццо . . . . . 50 коп.
- Маленький вальс . . . . . 50 коп.

набувати в головнім депю музичних струментів та нот

Г. І. ПІНДРЖИШЕК,

у Києві, Хрещатик, № 58.

Г. ч. д. 52—122

Київ, 4-го липня, 1906 року.

Чи допоможе Народні оповістки? Спокоїти земельну нужду переселеніє селян, вважає за один з найкращих способів—переселеніє.

Та не треба довго говорити і багато міркувати, щоб довести, що цим способом не можна заспокоїти земельного голоду і надія на те переселеніє — дурниця, химерна мрія.

Справді-бо: досі (не рахуючи останніх 2—3 літ, коли через війну з Японією переселеніє майже зовсім

припинилось) на вільні землі Сибіру і Туркестану переселялось на превелику силу і з великими труднощами не більш, як 100—150 тисяч народу що-року. Чи це багато для такої великої держави, в якій селянство переважно живе з хліборобства? Це дрібниця. Кладімо, що в Росії селян-хліборобів 100 мільйонів; нехай з них не всі дожились вже до крайньої нужди земельної, а лиш частина; візьмемо не половину, не четвертину, а хоч би навіть десяту часть—се б то 10 мільйонів таких малоземельних, що вже не можуть прохарчуватись зо

своїх клантиків землі. Скільки ж літ треба, щоб переселити тих 10 мільйонів безземельних і малоземельних, переселяючи що-року по 100 тисяч народу? Сто літ! А чи ж може голодний селянин чекати 100 літ, поки пощастить йому переселитись кудись у світ-за-очі, на невідому, чужу землю? Тож не тільки він сам, але й діти і внуки його з голоду вмеруть, поки дочекаються тої великої ласки від наших бюрократичних опікунів.—Стішницького, Гурка та їх компанії.

Поміркуймо ще інакше. Народ плодиться; що року більше й більше народжується, дарма, що й хороб усяких у нас більше, як по других державах. Що-року прибуває народу в Росії більш 1%. Рахуюмо анов таки на одних селян-хліборобів. Коли їх 100 мільйонів, то що-року народжується 1 мільйон. А значить, коли б навіть якимсь чудом зараз усім стало досить землі, то треба було б що-року переселити той прибуток народу, той новий що-року мільйон голодних ротів, які хочуть хліба.

Тож виходить, що правительств, при таких умовах, які тепер є, переселяючи що-року 100 тисяч народу, встигне хіба за 10 літ пересилити той прибуток народу, який народжується що-року.

От же виходить, що переселеніє не тільки не зможе поладити ту гостру земельну нужду, яка тепер є, але не здукає навіть заспокоїти і десятої частини того що-річного прибутку народу.

А міркувавши про це, ми брали ж найменші числа: насправжні безземельних селян куди більше одної десятої всього селянства.

Оце-ж і виходить, що правительств наше во своїм проектом земельної реформи, —хоче цебром море вичерпати.

Ми вже не кажемо про те, скільки злиднів ватерплячуться ті нещасні переселенці, поки доберуться до тої невідомої, чужої землі: покинувши рідний край, батьківщину та дідину, мандрують вони в світ-за-очі, терплять страшний невигоди і зневаги, везуть їх гірше як скотину, обдирають, дурять, морочать біду темною скрізь і не один з них, проївши остатки свого нужденного збіжжя, поховавши дорогою дітей своїх, вертається з торбами до рідної, вже не своєї землі, на ще гірший голод, ще лютіші злидні.

От так-то те переселеніє, яким непрошені опікуни народні, міністри, хочуть поладити велику нужду земельну нашого народу. І не слухають вони справжніх заступників народних, Державну Думу, що хоче іншими, кращими способами заспокоїти ту нужду.

Міністерство Міністерству Горемікіта Дерман-на не пощастило з спра- на Рада. вою асігновки грошей на запомогу голоднім навіть в Державній Раді. Щоб не покинути голодних без жадної допомоги, Дума мусіла призначити на це діло теперішньому міністерству 15 мільйонів карбованців; більше дати вона не схотіла, бо не вірить, щоб і ті гроші пішли справді на голодних, а не ростеклися по кишнях усяких людієв, яким міністерство дооручить справу запомоги. Справа в Думі перейшла до Ради і тут більшістю голосів ухвалено постанову Думи.

Навіть теперішня Рада виразно показала цим, що й вона не вірить міністерству; навіть серед своїх товаришів міністри не знайшли собі допомоги. Іх осудили не тільки заступники народні, а навіть чиновники, і вже тепер не може бути іншого виходу, як „в одставку.“ Чи послухаються вони цього ос-

таннього голосу—покаже недалека вже будучість.

3 Державної Думи. В земельній комісії.

(Від нашого кореспондента). Петербург, 28 червня.

На зборах земельної комісії 28 червня багатьох членів не було: де-хто виїхав на місця, членів-тамбовців виключено зовсім. На їх місце трудова група має обрати нових. Головою був член Думи Муханов.

На черзі стояло питання про землі „козацькі та инородческі“. Треба було обміркувати пункт про те, що землі козацькі та инородческі підлягають особливим законам. Але після недовгих суперечок се питання було відкладено і ухвалено обрати дві підкомісії:—одну, щоб вяснити, на яких умовах володіють землями козаки, а на яких—инородці.

Цісаря сього комісія почала обміркувати другий по черзі пункт: „не можна одбирати земель надільних всіх назвиц.“

Сей пункт викликав досить довгі суперечки. „Инородческі“ депутати казали, що в багатьох місцях Росії, особливо на окраїнах, є землі невов би й однакові з надільними, а тим часом вони називаються іначе; наприклад: на Кавказі, Прибалтійському краї та інших місцях. Довгу і нудну промову, як і звичайно, сказав посол од естів, Тениссон, про особисті землеволодіння в Прибалтійському краї. Польський депутат Грабський говорив про частіє володіння в Польщі; армяне і мусульмане говорили про свої землі.

Зрештою сей пункт було прийнято одностайно.

Пункту другого, що „земель, які належать ріжним інституціям не можна одбирати, як що вони мають загальне значіння“ не порішили, не вважаючи на досить довгі міркування, і відклали до других зборів.

Під час засідання комісії було доложено повідомлення од уряду (правительственне сообіщеніє) про земельну справу. Більшість стояла на тому, щоб окрема підкомісія складала спеціальну заяву од комісії для внесення в Думу. Тениссон казав, що не слід висловлюватись в заяві дуже гостро: „Ви можете переселити цим“—казав він.

Князь Волконський радив зовсім мовчати і не здійснати в Думі ніяких протестів, „бо можуть вийти дуже погані наслідки“.

Комісія ухвалила обрати спеціальну підкомісію для улаштування заяви і докладу 29 червня, що б 30-го доложить його земельній комісії і того ж дня внести в Державну Думу.

До підкомісії обрано Муханова, Якушкина, Обвинського, Котляревського та Протопопова. В. П.

3 газет та журналів.

„Рідний Край“ вже співає „отходною“ старому ладом:

„Великою боротьбою старий лад розвалено, він конає і мусить сконати. На місці зруйнованої сили мусить бути збудована нова сила, мусить бути втворене нове правительств, щоб воно впорядкувало народне життя на нових підвалинах“.

А далі газета каже:
 „Де ж тая нова сила, яка спроможна зробити се велике діло, який народ віритиме і слухатиме її?“

Одна тільки Державна Дума спроможна се зробити. На неї треба покласти надію, од неї сподівається визволення і впорядкування держави, до її голосу треба прислухатись.

Народні послі не зражать слів своїх. Вони понесли у Думу усі сльози і муки народні, вони розкрили перед цілим світом тее пекло, у якому живемо.

Державна Дума—то великий і дорогий зобуток, куплений ціною довгої, тяжкої боротьби, ціною великих жертв. І ще стоїть їй на дорозі міністерство, яке зовсім не хоче вволити волю народних послів; ще Державна Рада, зложена з самих багатих людей та з бюрократів, може спинити постанови Думи. Та ми певні, що Дума переможе усі перешкоди, бо за нею велика сила—сила народу“.

„* * * Останніми днями все переходять чутки, як мають настановити нове міністерство. Гадають при тому, які будуть міністри. Але ж чи в тому тільки діло, щоб були нові міністри? Ні—бо й накращі міністри при тих порядках, які є тепер, не зможуть нічого зробити.“

„Наша Живнь“ каже таке:
 „Вся машина, яка керує нашою державою, поповнена беззаконством і роспустою, і через те Росії потрібна зовсім нова машина.“

Дума вимагає перш за все, щоб замість панування бюрократії було завведено народоправство. А це може статись тільки тоді, коли: 1) вся виконавча власть буде віддана раді міністрів, так щоб придворна партія не втручалася до справ урядовання; коли під властю першого міністра (прем'єра) будуть всі міністерства, значить і міністерство двору, заграничних справ, військове, морське і, так званій, комітет фінансів; 2) коли міністри будуть настановлятись з партій, які мають більшість в Державній Думі“.

Дрібнички.

„Не вважайте, що я швець“

Якийсь чоловік учився шевського діла в городі і приїхав на село в гості. Сидить він між людьми, пишається, що ось то птупя така велика залетіла між простих людей, та на всі боки скопа позирає: чи не вивить хто яких „знажок почтенія“ до його високої особи. Ядав-ждав—не діждався, та й каже: „не вважайте, люде добрі, що я швець: говоріть во мною, як з простим“. Розумійте, мовляв, явді!

Як той швець, так звичайно поводяться всі лакеї, прислужники,—не становащем, а думками. Вони раз-ураз підреслюють, що ось то я й не проста собі людина, а вас простих людей—за людей маю. І коли такий швець да попадеться до лакеїв, то тут йому буде добре: ласку його опинять і дякуватимуть за веліть маю. Дайте-но руку лакеєві, то побачите, що він з шанобою її вицідує.

Лакеїв поглядами, думками є скрізь досить. На що вже державна Рада—сами за себе лани великі, а й там чутно промови на зразок тієї, що городський швець до селян говорив. Обміркувають, наприклад, в Раді питання, чи можна на міністрів звіритись й дати їм грошей на запомогу голодним—і от встает архирей Антоній і просить вволити волю міністрів. Ви думаєте—через те, що міністри правду говорять? Що голодним їсти треба дати? Ні, через те тільки, що він, архирей увевнився, батче, що з Коковева—„не високоомфрній вельможа, а скромний работник“, і за це архирей дуже його шанує.

На вважайте, люде добрі,—хотів сказати архирей,—що перед вами міністр-швець: говоріть з ним, як з простим, а за це такі грошей дайте, хоча бі в непевні руки

Раби з кокардою на лобі, Лакеї в золотій оздобі—

пригадалося мені, коли я перечитував архиреву промову...

Але й між простими людьми багато є таких, що поводяться, немов шевці: коло шевців ходили вони й од їх шевських завичок набралися. Наприклад, що таке унтер-офцер, хоч би й жандарський? „Нижній чин“ та й годі, людина занадто вже проста, яка републики од революції не одржижить. А отже якими шевцями поводяться тепер ці добродії!

В Дарниці, під Київом, два таких „нижніх чинів“ втіслися в хату до техніка Пилинського й почали шукати у його революції. Маючи себе за справжніх шевців, ці жандарського цеху майстри забули навіть взяти з собою документ, який би дав їм право по нашим навіть беззаконним законам до чужої хати забіратись. Коли д. Пилинський почав був од їх вимагати „предписанія“ на трус у його, то вони послалися на „устное (!) предписаніє“ од начальника жандарського „управленія“. Мабуть вони так звикли вже мислєте писати, що навіть „устное предписаніє“ не здається їм дивним...

Певна річ, що найкраще був би зробив Д. Пилинський, як би вигнав обох самозваних шевців з власної хати. Але він—один, а їх—два; він з великими руками, а вони—з рум'яними, шаблями та револьверами... Хоч-не-хоч, а росчиняй двері навстіж, приймай гостей до хати, показуй усе, що маєш. І самозвані шевці не дуже то морочили свої голови біди: мало не кожну книжку вони хапали, арештовували, проказуючи: „одираймо, нехай собі там читають ті, що вчилися“. Одного тільки вони дуже жалкували,— це коли Д. Пилинський піймав їх на фальшуваних протоколах, як вони замість „республіки“ писали „революція“... Та й те, скажуть, хіба шевцеві не все одно—що республіка, що революція?

І коли вже такі шевці у нас переводяться?...

Сергій Єфремов.

Державна Дума.

Промови українських послів. (З засідання 29 червня).

Промова пос. Зубченка (від Київщина). Я хочу розказати, як у нас підготовляли погром. Це було торік. Коли до нас прийшов маніфест 17 октябрю, то де-які більш свідомі селяне так зраділи йому, що аж заплакали. Але днів через три, коли почалася біжка інтелігенції, коли почалася єврейські погроми, наша радість зчезла. Мене самого одчай охопив тоді. Я тоді був волосним старшиною. Мені переказали, що той жандар, що на нашій станції, хоче урядити по наших селах погроми. Я порішав скликати сход. Де-хто на сході признався, що жандар той підмовляв їх до погрому. Прямо з сходу у подався на станцію і при людях зробив жандарю догану. Минуло 3—4 дні. Аж ось кляче начальник та сільських старостів начальство і каже: „не треба робити погромів; щоб погромів не було!“, а потім питають у нас: „а які газети ви читаєте? Ніяких газет не читайте, опріч тільки однієї“. А в газеті тій, що нам читати рають, закликають робити погроми. Як же це так, начальство каже, щоб погромів не робити, а тим часом те-ж такі начальство рає читати такі газети, що кличуть до погромів.

Оце тільки я й мав сказати. Та ще ось що: написали ми до начальства бумагу, щоб значить того жандаря притягнути до суду за те, що він до погромів закликає. Бумагу цю передано губернаторові, а цей передав її до жандарського управління. Зробили слідство і на тому слідстві виявилось, що погром справді було упорядковано. Але ж жандар і до цієї пори служить на тій станції.

Голоси: „Яку газету наказували вам читати?“

Пос. Зубченко. То була газета „Кієвлянин“.

(На лівих лавах сміються).

Промова пос. Шрага (від Чернігівщини). Білостоцький погром досить добре вже змальовано. Не може бути сумніву в тому, що винувате в цьому новому злочині тільки центральне правительтво. А про те тут говорилось, що центральне правительтво трохі

чи не зовсім не винувате у погромі, або-ж коли й винувате воно, то дуже мало. Вказували на те, що погромів допустилися місцеві влади. Таку думку висказали і в англійському парламенті. Це було зроблено тоді, коли в Думі не читався ще доклад про білостоцький погром. Статс-секретарь Греї казав, що Дума не обвинувачує центральне правительтво та що він довідався ніби-то з певних джерел, що центральне правительтво не тільки не погурало погромів, а навіть не знало про його. Правда, кажу, це висловив Греї ще тоді, коли не читався в Думі доклад комісії, але ж і після докладу той висловлював таку думку, щоб хоч частину обвинувачень зняти з уряду. Промовець прилучається до висловленої думки послом бар. Ропом.—„Прилучаюся і кажу, що коли старий лад буде замінен новим, збудованим на основі справедливости та права, тільки тоді ми будемо забезпечені в тому, що не буде творитися такого, що ми зараз бачимо. На мою думку ніхто більше не винуватий опріч центрального правительтва, бо хто-ж як не воно виховало оту зграю истинно-русских людей, що працюють у Гродно. А потім ще, хто як не правительтво дає нагороди цим людям за їх вчинки; хто як не правительтво робить заходи, щоб ті люди й надалі робили погроми та шокруєв їх вчинки. Щоб це довести досить вказати на урядові оповіщення, по яких уряд намагається покривати злочинні вчинки винуватців погромів. Опріч того ми бачимо, як правительтво співчувало тому фабрикантові, якого почали бойкотувати і як воно поганяло на тіх робітників, котрих не приймали на роботу через те, що вони були погромники. В кожному номері газети говориться, як правительтво покриває, нагороджає і всяко виявляє любов до білостоцьких погромників. Тут трохі розкрили, що то за правительтво таємне, котре уряджає погроми, але це не виправдує яного правительтва. Коли явне правительтво має совість, воно повинно піти геть. Коли ж воно не йде, воно повинно відповідати і за свої вчинки і за вчинки таємного уряду. Й не стану спинятися на попередній діяльності п.п. Богдановича та Лаврова, їхня діяльність добре відома, але ж Лавров приходив навіть в Думу та роздавав тут злочинні листочки послам Думи Державної. Він одвідував знамениту Єрогінську квартиру...“

Голова. Промовець, я прошу не читати окремих членів Державної Думи.

Пос. Шрага. Вибачайте! Мені здається, що це не таємне правительтво, а явне. Коли міністерство похваляє такі вчинки, то як воно сміє, коли так говорити, що воно не винувате у погромах. А зрештою, хто, як не це правительтво та те, що до його було, руйнувало Росію на протязі багатьох років. Воно витворило погромне повітря, будило в людей національну зневажливість, нацьковувало один народ на другий. Усі ті, хто був по тих місцевостях, по яких були погроми, пристануть до моєї думки, що скрізь погроми починалися і відбувалися цілком однаково.“

Петербурзькі листи.

(Від нашого кореспондента).

П.

Останніми часами ввесь Петербург вкрився густою сіткою партійних клубів. Між ними на першому місці стоять клуби партії народної свободи. Їх мета—широка агітація серед петербурзьких мешканців і особливо серед неорганізованих робітників. Не обмежуючись цим завданням, комітети партії старанно запрошують на збори і найкращих представників од інших партій і фракцій для того, щоб члени і гості клубу мали змогу дізнатися про погляди та програми усіх партій.

Останніми часами, відколи на чергу встало національне питання, в клубах почали читати реферати і про автономні окремих країн. Для цього запрошували видатніших парламентських діячів тих національностей, з справляючи яких члени клубу бажали познайомитися. Таким чином в одному із кадетських клубів польський посол Лединький прочитав реферат про автономію Польщі, а в середу було запрошено видатнішого українського посла І. Шрага прочитати реферат про автономію України.

Трудно було сподіватися, щоб наша українська справа могла дуже зацікавити когось в Петербурзі, особливо петербурзьких робітників, і я, сказати по правді, здивувався, коли побачив в клубі стільки публіки, скільки буває її здається тільки в парламентських ложах журналістів таї до під час приїзду міністрів. І ще більш був здивований, коли слухачі привітали докладчика гучними оплесками, які дово не змовкали у залі.

Провідні думки реферата були такі.

Питання про автономію країн і національностей приковує тепер до себе загальну увагу. Визвольний рух мусить дати волю не тільки особі, але й кожному народові, що бере участь в житті повноцінного російської держави. Повстає питання: як примирити признання і забезпечення прав за окремими народами на вільне життя з єдністю і нерозривністю російської держави.

Досі державне життя було збудоване на основі централізму. Російський уряд дбав про інтереси пануючої московської нації і ради неї приносив в жертву інтереси всіх інших народів. Але гніт урядовий, намагання завестися скрізь „обрусеніє“, бажаючі уряду все робити на один коня, підігнають все під один шаблон, викликають протест проти себе, проти централізму. Цей пілком натуральний протест дехто через невеликий свій розум, а дехто навмисне, почали називати страшним словом „сепаратизм“, тобто бажаючі зовсім відділитися від Росії. Такий погляд на змагання націй вільно жити й розвиватися зовсім безпідставний, бо жодній національності невідомо відокремлятися від Росії, хоч би вже й через те, що тільки в такій спілці народів, якою може стати Росія, кожна нація знає найкращий захист своїх інтересів. Кожен народ, кожна країна тільки домагається автономного устрою в себе, себ-то—широкого самоуправління і права встановити для свого краю закони. Ріжниця тільки в тому, що одні хотять автономії „областної“, а другі—„територіально-національної“. Сибір, наприклад, домагається першої автономії; а Україна—національно-територіальної.

Як що окремі країни зробляться

Далі промовець говорить про те, як відбулися погроми у Чернігові, у Ніжині, у Новозибкові, як „Черніговська Губернська Відомість“, що видається на казенні гроші, друкувала їй і тепер ще друкують такі статі, що викликають зневажливість до єврейського народу; як у Ніжині привідцем погрому був професор тамознього інституту Лілеєв, а тим часом цього добродія правительтво не тільки не притягло до суду за погром, а ще навпаки, він став улюбленцем у начальства. Пос. Шрага наводить далі кілька уривків з чорносотенних статей, друкованих у 110—116 та по інших числах газети „Черніговська Губернська Відомість“ і каже:

„Я гадаю, що доти доки істніє старий лад державний і його прихильники та оборонці—наше міністерство, доти в Росії будуть погроми. В Росії витворилося погромне повітря і його можна розвіяти тільки коринною зміною центрального правительтва та його місцевих органів. Усе, до того тільки приторкнеться старий лад, усе огиджується, за цього ладу ні особа людини, ні мастильність, ні святе право власности не можуть бути забезпеченими.“

Адже чим справді можна з'ясувати собі, як не цілковитим огидженням людської душі хоч би те, що у погромах, у знасидуванні беруть участь козаки, салдати та городові! Довго треба було виховувати їх, щоб зробити з них таку силу, яка потрібна зараз адміністрації. Але-ж ми бачимо, що тепер прокидається не тільки козаки, ми бачимо вже цілу низку козачий заяв, починають нарешті й вони розуміти свою колишню славу, свою колишню волю і намагаються скинути з себе той тягар, що покляло на них правительтво; ми можемо тепер з певністю сказати, що й козаки, у яких правительтво добачало свою охорону, можуть повернути у протилежний бік. Не що давно кубанці з Катеринодару надіслали мені листа, який ось як починається (лист написаний до української): „немає сили терпіти доше злодійство та знущання правительтва... Мені здається, що прийдуть ті часи, коли уряд, не вважаючи на власну глухоту та сліпоту, збгане нарешті, що пора йому піти геть. Йому на це вказували вже не раз, але він удавав з себе сліпого та глухого. Неваже ж такі правительство досі не бачить, що підіймається хвиля народного гніву? Адже ця хвиля може сягнути й до тих, що вважалися досі недосяжними. Адже ця хвиля може геть змити і той уряд, що досі не хоче піти з власної волі. Мабуть уряд того тільки й дожидає.“ (Оплески).

3 російського життя.

— Сильні переселенці прийшло в Сибір за цей рік. В Челябінському, де записують всіх переселенців і ходаків в Сибір, налічено, що за 5 місяців свого року, перейшло 64,119 переселенців і 23,588 ходаків, а всього 86,707 чоловік. Коли порівняти це число з числом переселенців за минулий рік, то побачимо, що за цей рік вже перейшло в Сибір трічі більше

переселенців, а ходаків в 15 раз більше, як торік. Навіть за рік перед війною не було стільки переселенців. Так в 1903 році за перші 5 місяців перейшло в Сибір всього 80,253. Крім руху на Челябінськ ідуть переселенці й на Оренбург-Кустанай і на Оренбург-Актюбінськ. Ці переселенці ще в минулому апрілі розібрали 10,000 душових надлів, нарізаних в Тургайській області. В маї ж зачали вже 3,600 надлів, свіжо нарізаних. Частина переселенців направилась було на Оренбург, але не знайшла там нічого путячого і поїхала через Челябінськ в Сибір. В Акмолинській області таких переселенців було до 1 юнія 15000. Цей рік переселенський рух іде в єврейську губ. і Акмолинську область, а також і в Тургайську й Семипалатинську. В Єврейській губ. за 5 місяців цього року розібрали 40,000 душових надлів, а в трьох степових—50,000 душових надлів. (Н. Вр.)

— Побільшення поліції. В скорому часі знову буде побільшане число кінної поліцейської сторожі. Цю сторожу заведено буде по всіх губернських і повітових містах. Мимо того набрато 6 нових жандарських ескадронів. (Н. Ж.)

— Шунають зачинників. Департамент поліції розсилає надруковані в газетах приговори і накази послам Державної Думи по місцях, де вони складалися, щоб найти, хто складав ці приговори. (Г. Тр.)

— На забайкальській залізниці з 1 януаря до 1 марта увольнено з посади 2,578 чоловіка, з них 1,226 за „молітку“. (Мысль)

— Земельні розрухи. Панові в Аршвиці сибірського губ.. Крупенникову селяне сказали, щоб він вивів свою скотину в город, бо вони будуть збирати хліб собі, а в осени землю засіють сами.

Вільні як 10 волостей з аткарського, балашовського та сердобського повітів охоплено загальним страйком (забастовкою), осередком якого є Аркадак—місце, де наймають робітників на поля. Страйкарі визначили ціни на робочі руки й на аренду землі. Організовано навіть страйковий комітет, з наказу якого позачиняно монополії й трахтири. За всякий неперяток карає комітетський суд. (П. А.—во)

— Схаменулись. Є чутка, що синод потребував од настоятеля монастиря, щоб вони пописали йому повні відомости про діяльність друкарень, які роблять під їх дозором. Наказ цей вийшов ніби через те, що в синод надішло багато всяких заяв, що де-які монастирі росповсюджували чорносотенні відозви з власних друкарень. (Стр.)

— Городові стараються. В Кишиньові 29 юнія чотири городових тяжко поранили чотирьох євреїв. З наказу губернатора городових скинуто з посади, арештовано і оддано під суд. (П. А.—во)

— Приказ генерала Рененкампа. 26-го мая генерал Рененкампф, відізваючи з Чити, видав приказ: Мені Царем до речено завести законний лад на забайкальській залізниці. Приїхавши з отрядом на станцію Манчжурія 12 януаря сього року, я побачив таке: по

всій лінії панували страйкові й революційні комітети, якими заправляли революційні партії. Агенти, вірних своєму обов'язкові, тероризували населенство. Слівце по всіх станціях була узброєна революційна міліція. Місто Чита було осередком всіх бунтівницьких організацій Забайкалля, маючи в своїх руках величезні склади зброї й вибухових річей. Рух поїздів слівце перепенявся зовсім; зупинили рух військових поїздів; армія і Забайкаллю став загрожувати голод. Почта й телеграф працювали цілком в напрямі вродному революціонерам, одривавши армію й увесь Далекій Схід од рідного краю. Причини розрухів я вважаю: загальний одук все-російських розрухів, міць соціал-демократичної організації, помилований погляд начальників на те, що буцімто в Забайкаллі замало війська; підірваний військовий дух у більшості начальства, брак твердості й ініціативи в місцевому начальстві. Щоб вернути знову повний і нерухомий порядок, я вважаю потрібним за-для кожен рідного краю вжити самих суворих, дозволенних законам мир проти бунтівницьких організацій, щоб з корінем вирвати „смуту“. Для цього я вважаю потрібним одних увільнити од служби на дорозі, других адміністративно покарати тюрмою; головних же злочинців я віддав під військовий суд. Сердечно радий, що для заспокоєння краю й заведення порядку на дорозі, мені не довелося вживати самих жорстоких, нещадних мір. Пропаючися з забайкальською залізницею, я вважаю, що порядок і тиша знову запанували на ній, а через те звертаюся всамперед до осіб, що лишалися вірними своєму обов'язкові, вітаючи в їхній особі вірних синів свого краю, потім до осіб, котрі не злякалися навіть насильства і не стали на бік революціонерів. Я й мій отряд в тяжкій п'ятимісячній відповідальній праці зіпшлися близько з цим елементом, що лишився вірним обов'язкові служби на забайкальській залізниці. Вважаю своїм святым обов'язкові висловити глибоку подяку начальникові забайкальської залізниці Євстаф'єву; начальникам жандарських управлінь Євстаф'єву і Кременецькому і всім тим служачим, що йшли на зустріч усім моїм домаганням вернути спокій і лад. Я певен, що, коли нашому дорогому рідному краю доведеться знову пережити війну на Далекому Сході, кожній служачий дороги пам'ятатиме, що на його лежить святой обов'язок, виконувати прикази й службу, незалежно од власних переконань. Хочу вірвати, що всі служачі перейнялися гадкою, що їхні інтереси й надалі не будуть задоволені, коли вони шкідять інтересам дорогого нам рідного краю. Генерал-лейтенант Рененкампф. (Мысль)

3 українського життя.

— Лист українського парламентського клубу до народнього комітету у Львові. „3 доручення українського парламентського клубу, бюро клубу складає ширшу подяку за ласкаве привітання. Сподіваємося, що досягнемо від Думи прав українському народові. Поклада-

теї для всіх станів. Докладчик далі сказав скільки слів про українську літературу в Росії і за кордоном і перейшов до програм теперішніх українських партій. Всі вони сходяться на домагання автономії України.

І тепер український народ прислав своїм послам багато наказів, в яких справа автономії займає видатне місце. Чимало українських послів пройшло на вибороз під сим прапором. В кінці депутат прохає слухачів вибачити за те, що він так довго говорив про минулі часи України. Він мав на думці виявити, що справа автономії України не єсть щось кнжне, але вона має глибокі основи в історії українського народу. Та на його думку, право українського народу на політичну автономію треба оснвовувати не на історичних ґрунті, а на соціально-економічних сучасних обставинах. Розвиваючи страхи тих, хто вбачає в автономії якусь небезпечність, посол Шрага в кінці каже: „не та єдність міцна і дужа, що опирається на штики та кулемети. Ясна будучність чекає не централізовану Росію, а ту, в якій кожній національностей буде дано право задовольняти свої потреби, в якій буде забезпечено інтереси кожного народу. І не тоді щаслива буде Росія, коли, як бажав Пушкін, „славянські ручки сольються в Русском морі“, а тоді, коли всі славяне, що живуть в Росії, як казав Шевченко „стануть рідними братами!“.

Останні слова були покриті гучними оплесками, що довго не переставали.

(Кінець буде)

В. П.

автономними, то тоді Росія мусить перейти до федеративного ладу, себ-то перетворитися на державу з спілки окремих народів. Федеративний лад, як що його буде встановлено як слід, не тільки не пошкодить єдності російської держави, а навпаки краще зміцнить Росію. Найкращий приклад такої спілки— германська федерація, де єдність єдності при федеративнім устріві більше розвинута, ніж в теперішній Росії.

Далі докладчик пояснює, які справи переходять до автономних сеймів, а які лишуються до центрального парламенту, і перелічує ті губернії, по яких живуть українці. Саме число українців—27 мільйонів—дуже дивує присутніх. Вільність з них, як потім ми довідалися, навіть не знали, що істнує така велика частина Росії заселена самими „хoxлами“, і думали, що „хoxли“ живуть як євреї—розкидані по південній Росії.

На підставі історичних даних докладчик доводить, що автономія для України не тільки потрібна, але й необхідна. Ідеї народоправства серед українського народу не вмрвали при найгірших умовах життя його. Коли Україна сполучилася з Польщею, цим ідеям довелось зазнати невимовно тяжкої боротьби з польським шанським аристократизмом—боротьби, що скінчалася зруйнуванням Польщі.

Посол робить короткий огляд Хмельниччини і малює картину теперішнього культурного життя на Україні. Майже в кожному селі українським була своя школа; братства й школи содержувалися на кошти народні; суд старшина (начальство); у війську, суді і духовенстві були виборні. Порухавши згоду з Польщею, рада народна

ухвалила приєднатися до Москви. Видатніші учені називають цю спілку „лічною унією“. Докладчик між иншими умовами єднання перелічує права на землю і право мати своє військо. Політика московських царів щодо України була „ісполнена лжі і лукавства“. Щоб підійти під себе Україну, знищити її права і вольности, її осібности, вони ні перед чим не спинялися: ні перед підкупом, ні перед насильством. Скоро навіть сам Б. Хмельницький переконався, що він заірп „свободолюбний народ в московську колімагу“ і не раз поривався розірвати сю унію. Про те ж саме думали і його нащадки і між иншим Мазепа.

Під обрусительним гнітом український народ позбувся своєї інтелігенції. Царяця Катерина, що ограбила Україну матеріально: тоб то роздала її землі і закріпостила народ,—ограбила її і культурно-духовно: вона дала українським панам дворянські вільности. Ще перед цим українцям було заборонено друкувати „зняте письмо“, було закрито друкарні. Замість народних шкіл з'явилися якісь казенні. А учитель народних віддавано у військову службу. Російський уряд наложив свою тяжку руку навіть і на киянську академію—красу України. В ті часи в цій академії наука стояла дуже високо. Про се свідчать хоч би й той факт, що на 370 українців в ній училось 120 чужоземців. Знищено було гетьманство і зруйновано запорожську Січ. Але змагання до автономії не замерли навіть під тягарем такого страшного гніту. І як тільки народ український здобув право висловлювати свої бажання, він накликав своїм послам до катерининської комісії (1767 року) добиватися вільнос-

емо всю силу, щоб поставити перед Думою українську справу та довести konieczність автономії України.

З свого боку широко вітаємо комітет і його корисну діяльність. Намі завдання спільні і спільною працею добореюмо до чогось кращого для рідного краю. Бюро українського парламентського клубу: І Шраг, П. Чижевський, В. Шемет, М. Біляшевський.

— **Приїзд послів.** В селі Миколаєвці (маринувальського повіту) посол Возовик скликав мітинг, на якому було більш як 600 душ. Послано телеграму в Думу, щоб здобували землю і волю. Селяне з інших сел закликають посла до себе на мітинги. Приймають його всюди дуже гарно. (Накан.)

26 юнія знову приїхав до себе на родину, в с. Турбовку, Скверського повіту, посол до Державної Думи А. Ф. Грабовецький. Грабовецький заступився і приїхав лічтися. Пробеде дома днів 10—14.

— **Посол до Державної Думи Н. С. Онацький** був у Ромні, тепер поїде в Гадяч. Йому Державна Дума приручила об'їхати Полтавщину і візирати відомости про потреби людности і про діяльність чорносотенців. (Полт.)

— **Приговор.** Селяне з села Нового Тагамлика послали послова до Державної Думи А. Ю. Теслі приговор, в якому, вітаючи трудову групу, висловлюють надію, що вона доведе „землю і волю“. Коли б же трудовій групі мало було самої моральної сили, яку вона має, то селяне обіцяють піддержати її. (Полт.)

— **Посол до Державної Думи Б. Діденко** був на робітницькому зібранні в Харькові. Там були виборці од робітників з 23 заводів, фабрик і т. н. Посол говорив про заснування соціал-демократичної фракції в Державній Думі і прохав, щоб робітники піддержували її. Робітники рішили вибрати виборних, щоб вони мали повсякчасні зносини з Думською соціал-демократичною фракцією.

Потім говорилось про харьківських безробітних. Постановлено через посла Б. Діденка переказати соціал-демократичній парламентській фракції такі вимогання: 1) щоб широко організовано громадські роботи; 2) щоб відносно гроші за для того, щоб цю справу поставити добре; 3) щоб організацію заповожи безробітним передано до рук самим же робітникам. (Накан.)

— **Селянинова думка про автономію.** З газет я довідався, що в парламентській спілці автономистів федералістів де-які промовці висловлюються в тім, що де-яким країнам можна зараз дати автономію, наприклад Польщі і другим, бо вони вже досить культурні і через те заслужили право на автономію, а другі ще, мовляв, до того не досорали, як от Україна і інші. Нашо ж поневолені народи більш-менш досорі домагаються автономії, як не на те, щоб бути досоралими, щоб не бути пасинками в державі російській. Що ж тому сприсяло, що одні народи більше досорі, а другі менше, а між останніми і наш український? Сприсяло цьому російській уряд, котрий ні на свої народи так тяжко не наклав своєї братерської руки, як на народ український. Пригадайте, чи хотів одному народові було заборонено навіть святе писмо на його рідній мові, як українському народові, чи хотів в одного народа інтелегенція так відуралася від свого народу, як на Україні!

— **Дайте нам автономію, дайте нам національну школу,** дайте нам вільне друковане слово—вільно розгортайтесь своїм національним творчим силам народа, тоді побачите, чи треба було нам дати автономію. Це з одного боку, а з другого, чи не пошкодити такі суперечки в парламентській спілці автономистів-федералістів всім поневоленям народам? Чи не краще було б усім за одного і одному за всіх, не розділяючи „дорослих“ і „недорослих“. Селянин Т. Татарин.

(Лист до редакції „Рідного Краю“). — **Страй у Диканці.** Земський начальник В. П. Глоба засвідчує, що страй робітників хліборобів у Полтавщині все поширюється і що винна в цьому Диканька. „На Диканьку всі дивляться...“ сказав земський на сході в Диканці 28 юнія. А диканьський страйкарі 28 юнія на сході при земському начальникові передали найголовнішому управителю Кочубеєвському списани всі свої вимогання, і заявили, що поки не задовольнять цих їх вимогання, то вони на роботу не підуть. Признаючи ж, що з страйку виходить шкода і робітникам і поміщикам, вони попрохали послати їх вимогання поміщикові Кочубеєві телеграфом, щоб швидше можна було залагодити справу. (Полт.)

— **Хрестиний ход у Полтаві** 29 і 30 юнія відбувся спокійно. Людей було менше ніж звичайно, мабуть через те, що сподівалися, що буде погром. (Полт.)

— **Де ж сховатися.** „Полтавщина“ пише, що з Полтави люди, боячися погрому 20 та 30 юнія, виїздили на ці дні з Полтави і сніпалися на

ближчих станціях, щоб там перечасувати ці дні. Де-які їхали аж у Кременчук. Туди ж поприїздили і з Херсону. А з Кременчука теж тікають люди, бо там теж сподівались погрому. І так по всій Україні стурбовані люди їздять, шукаючи безпечного місця. Але хто ж знає, де саме воно єсть? Адже звідуєся приходить звістки про погромну агітацію та про ширення чорносотенної погромної літератури.

— **Кара.** В Миколаєві на чорноморському заводі один робітник приніс прокламації партії „русского народа“. За те товариші обляди його сюрком. За його остунився був пристав, але робітники розбили його камеру на заводі. (Р. С.)

— **Козаки вмиє верхи в їздять у хату.** 1 юнія опівдні в одиначені хатні двері у хату до Лейби Бадага вїхав козак конем і крикнув: „Давайте грошей! а не дасте, то стрілятим!“ Нема що говорити про те, як полякалися люди в хаті. Діти счинили крик і може через це кінч поступився назад і хату швидко зачинено і захищено. Тоді козак почав силоміць добиватися в хату. На гвалт прибіг городовий № 48 і почав декорати козакові за бешкет. Козак вилаяв городового найпоганішою лайкою і скинув рушницю, щоб стріляти. Городовий скочив під коня і якось стяг козака до долу, а тут настигли ще два городових і гуртом п'ятали козака в поліцію. Під час змагання з городовими козак говорив, що: „я сім год служу вірові й правдою, а грошей получаю мало“. (Нар. П.)

— **Невірці прокламації.** З Василькова пишуть, що там чорносотенних прокламацій сила-силенна. І таке з ними диво: оце стражники позбирають їх та й однесуть до начальства, а другого дні знову так мов їх і не забірано. Був склад того добра в городській думі, так же його справник конфіскував. А прокламації все ж віділять так і сяплять.

Аж потім таки виявилось, відкіля вони беруться. Діло дуже просте: городові односини справників тільки малу частинку з тих прокламацій, що стражники збирали та їм оддавали, а все останиє несли членові управи, чорносотенцеві М. Він давав їм за це „на водку“, а прокламації другого дні знову зв'язалися на базарі. (XX V.)

— **В Харьківщині** люди беруться садити виноград. В повітве харьківське земство раз-у-раз селяне подають прохання, щоб їм дад виноградних чубуків за для посадок і книжок про те, як садити і доглядати виноград. (Накан.)

Лист з Житомира.

(Приїзд послів).

Ще тижнів кілька тому стало відомо, що в Житомир приїде комісія з трьох членів Державної Думи, щоб довідатися правди про волянські вибори. Прийшла чутка, що приїдуть Аладін, Яснопольський та Дітц. Коли саме повинні були приїхати депутати,—того ніхто добре не знав. Казали, що вони мають приїхати 24 юнія, але кіляких звісток певніших з Петербургу ніхто не подав, і тому на вокзалі зібралися далеко не всі, хто хотів і лагодився зустріти депутатів. Зійшлося тільки кілька сот чоловік, та й ті були здивовані, побачивши замість Аладіна та Яснопольського інших осіб: д.д. Ю. Лигтварьова та І. Антонова. Д. Дітц приїхав вже як увечері. За те приїхали, також несподівано, д.д. Андро та Василик, волянські депутати, яких їхні товариші послали з Петербургу обороняти вибори та доводити, що вони були по закону. Але ні на д. Андро (предводителя дворянства), ні на д. Василику (селянина) ніхто не вважав, ніхто до них не хотів звертатися, як тепер звичайно звертаються до депутатів, і хоч члени комісії казали людям удаватися за проханнями не до них, а до „своїх депутатів“,—люде зовсім не вважали цих депутатів за „своїх“ і несли всі свої скарги до „чужих“.

Вже в перший день люде довідалися, хто вони, отсі „чужі“ депутати: д. Лигтварьов—член конституційно-демократичної партії, д. Дітц—трудова, д. Антопов—соц.-реміжнат. Та не вважали на партійну ризницю депутатів і однаково шире вітали всіх трьох, вигукуючи „нехай живе Державна Дума! Нехай живе трудова група! Нехай живе соціал-демократична фракція!“ і т. н. Ні вдома, ні там, куди виїжджали депутати, вони не мали хвиляни вільної щоб їх хто-небудь про щось не пров'яв, або не розпутував. Депутати вив'язалися в городу, вив'язши з собою більше, як півтисячі усяких прохань. А щоб то було, коли всі люде навкруги знали про їх приїзд! Тоді їм довелось б вивести цілі чемадани усяких заяв, скарг та прошеній.

Пробули депутати в Житомирі три дні. Перший день вони цілком віддали справі слідства про вибори. З 12

години дня до 11 вечора сиділи вони, не перериваючи засідання, в городській думі, куди скликані були всі свідки і зібралось чимало стороннього люду. Цікаву картину виборів намалювали ці свідки... З їх показаннів виявилось, що всі виборні-селяне були засаджені у манастир, де з них не брали нічого за помешкання, звідкіля їх водили у столову, не беручи з них грошей за обід, де, нарешті, архимандрит Виталій зранку до вечора агітував, навчаючи селян погодитися з панамі і дуратися еднання з горожанами. Виталій прогонив з манастиря,—часом, навіть, з поліцією,—всіх городян; як що хто з них і протирився до селян, так йому манахи не давали говорити, лялися з ним, часом ряли селянам „вкласти йому добре“. З селян взяли обцянку, мало не присягу, що вони не арядять поміщикам; Виталій не пустив селян борити збори; далі у день балотарки вони ходили між селянами та нагадували їм про присягу, вказуючи їм на хрест; якийсь піч казав селянам, ніби граф Потопський, якого вони зовсім не хотіли вибирати, обцянув дати 1000 карб. на школу та по 5 карб. кожному виборникові на дорогу; поміщики частували селян „завтраками“ та обдавали... Отгакі були вибори, і отак показали усі свідки, навіть ті, кого викликали волянські депутати на свою оборону. Тільки один свідок сиробував показати, що вибори пройшли цілком по закону, та й той нарешті заплаувався так, що хтось з сторонніх люде, не витримавши, гукнув: „Його підкупили!“

На другий день депутати мали вислухати ще кількох свідків, між ними поміщиків, що приїхали давати свої показання. Але поміщики не схотіли говорити правду, а депутати не згодилися допитувати їх потай. Замість того, депутати поїхали у тюрьму і там допитали одного свідка, котрий рішучо довів про всі беззаконства та шахрайства поміщиків вкупі з архимандритом Виталієм. Того-ж дня депутат Лигтварьов поїхав у с. Писка, де недавно селян хто зна за що бито нагами. З ним їздив і депутат Андро. Депутати Дітц і Антонов їздили ще у той манастир, де, немов у тюрьмі, сиділи виборні-селяне, а решту часу говорили з людом, що сила його оточила гостинницю, де вони перебували.

Хотіли депутати задоволяти бажання всього городу і впорядити мітинг, але поліція раз-у-раз перешкождала їм говорити прилюдно.

Двічі були депутати у театрі і пробували там промовити щось у голос, але поліцейстер загрожував силою, і депутати, боячися за людей, прохали їх розійтися, щоб не трапилось якого нещастя. У день од'їзду, на вокзалі, таки був мітинг, на якому депутати і народ заговорили у голос. Якійсь п'яний стражник сиробував було викликати заколот, але посол Дітц примусив поліцейстера того стражника забрати.

Отак депутати од'їхали... Недовго були вони в Житомирі, але люде помітно підбадьорилися, по городові, що був зовсім якийсь замер, пройшла немов свіжа течія.

М. X.

За кордоном.

Що пишуть заграничні газети про Думу.

В німецькій газеті „Berliner Tageblatt“ знаходимо лист її петербургського кореспондента. „Вже скоро буде два місяці,—пише кореспондент,—(лист писано за скільки день перед 29 червня) од того незвичайно-важного дня, як одкрито перший парламент російський. Життя в Росії біжить тепер такою швидкою течією, що ці два місяці пройшли як дві хвилини; де-які ванадог нетерпеливі сподівання не здійснилися, де-які сумніви розвіялись. Тепер маємо вже певний матеріал, щоб розв'язати питання, чи російський народ досі до конституції. Тут про це поширено дві думки: одні доказують, що не треба неодмінно триматися західно-європейських конституційних взірців, а завести нові більше прості державні порядки; інші кажуть, що російський народ до конституційного ладу ще не досі. Число останніх від часу як істнує Дума збільшилось (у Ред.). Вірні, партійні прихильники конституційного ладу доводять, що російській Думі не можна рівняти з чужоземними парламентами, бо Дума працює при тяжких умовах. Йсно, що Дума, коли її рівняти з досорілими парламентами Заходу, багато втратить, але в цій недостатчій чияном не можна обвинувачувати весь російський народ. При тому російський парламент ще молодий і недосвідчений, і мусить працювати при вельми тяжких умовах. Окрім того всякий, хто з сторони стегать за діяльністю Думи, здивується, що між послами багато люде політично недосвідчених. Найкращий доказ, це факт, що діяльність політичних партій у Думі не

міцно звязана з їх програмами. Але се цілком зрозуміло в країні, де на протязі довгих віків кожна вільна думка, кожне вільне слово утискалось, а громадине мусили зоставитись покірними підданими, де не істнувало ні волі слова, ні волі збірок, де одним словом, не було ніякої змоги здобути політичний досвід. Політичні і громадські відносини незвичайно заплутані, і послы мусять тепер подвійно працювати. Як би перший парламент покликано 20—30 літ тому, то прийшлося би працювати при далеко кращих відносинах. Але хіба це випа Думи, що її покинули, як вже прийшлося дуже скрутно? До цього треба ще де-що додати. Російський народ так довго пробував під опікою, що во всіх верствах його набралось багато обурення, що тепер виривається наверх; почуваяться сотні бажань, які вимагають, щоб їх негайно вдоволяли. Все це спривиняється до гострого, тяжкого настрою у Думі і, як би швидко Дума не працювала, цей настрої не скоро минеться. До натиску у середині прилучається натиск бюрократії з'окола. Оджеж Дума може тільки в той час вдатися до народу, щоб терпеливо чекав кінця, коли буде певна, що її реформи не зустрінуть перешкод. Але цього переконання не буде доти, доки Дума не матиме виконавчої власти, яка тепер знаходиться в руках міністерства, що не одвічає перед Думою і робить як раз навпаки її бажанням. Таке хитке становище привело до того, що, коли Дума скасувала кару на смерть, військові суди виконували далі смертні приговори, а також уряджувано єврейські погроми. При таких умовах і старому, досвідченому парламентові терпеть урвася би, тоді як Дума з великою енергією, по змозі без революційних колотнеч, намагалась переходити до нових державних справ. За перші два місяці свого істнування Дума зробила і мало і багато.

Розуміється творча златність Думи міцно виступить лише тоді, коли почне працювати міністерський кабінет, який одвічатиме перед Думою за свої вчинки і буде поводитись згідно з більшістю.

Одним словом Дума, чи хоче чи не хоче, мусить витрачувати усі сили на боротьбу з негоялиним урядом, щоб протерти шлях для творчої праці“.

Б. Я.

У Києві.

— **Практичні курси.** Таксатор корпусу лісничих Тумін, щоб закріпити літучі піски і яри, засажує їх деревами. Тепер він працює в уманському повіті і з 15 юлія сього року організує курси в м. Тальному, на які просить київське земство послати з липовського, звенигородського, черкаського, чигиринського, тарасанського і кав'язького повітів по одному грамотному чоловікові для того, щоб вони навчилися способом, як боротися від літучих пісків.

— **Нова школа.** Книгня Ішвіль подала в черкаську земську управу заяву про те, що вона згожується дати під шкільновою земську олексієвську школу в с. Сунах, черкаського повіту, свій будинок в 7 кімнат з кухнею, поки не буде збудована нова школа.

— **Не звертають уваги.** Повномочні од громади с. Соколівки, уманського повіту, вже другий раз звертаються у київське земство і просять повідомити, як стоїть справа з будуванням в їх селі кам'яної мостової на греблі. Прохали селяне про будівлю мостової і в уманському повітовому земстві, але й там не звертають уваги на їх прохання.

— **Гроші на поправку лікарні.** Звенигородська повітова земська управа просить київське земство негайно назначити гроші на капітальну поправку звенигородської лікарні і вежі.

— **Немає місця для хворих.** Старший лікар київо-кириазької лікарні Нечай просить київське земство поклапотатися про те, щоб київська поліція не привозила в кириазьку лікарню хворих, не спитавшись раніше, чи є в лікарні вільні місця. Нечай вже вдруге звертається з сям проханням, перше він звертався до київського губернатора.

— **Збори повітових земських управ.** Київська губерньська земська управа розіслала повітовим земським управам київської губернії роспис видатків на 1907 рік і назначила розглянути сей роспис на загальних зборах повітових земств 15 юлія.

— **Домад ветеринарної ради.** Київське земство надрукувало і розіслало повітовим земствам, ветеринарним лікарям і гласним управі доклади ветеринарної ради, що була в маю сього року.

— **Трус.** В ночі проти 3 юлія поліція робила трус в красильні Біліньського на Бибіковському бульварі, в будинку № 61, і в сараї. Нічого не дозволеного не знайдено і нікого не арештовано.

— **Випущено з тюрьми.** 2 юлія, з наказу міністра внутрішніх справ, випущено з Лук'янівської тюрьми козака Василя Пилипенка і з проходним свідомством одправлено під догляд поліції у Катеринослав.

— **Нова посада.** Київського губернатора генерал-майора П. Савича назначено начальником штаба киркузького воєнного округу.

— **Дозвіл держати зброю.** У київську поліцію що-дня приходять проханья про те, щоб було дозволено держати зброю. Яке велике число люде просить дозволу, видно з того, що з марта до юлія подано коло 8000 таких прохань. Поліція дала дозвіл лиш 440 чоловікам, таким як напрательщики, касіри, то що.

— **Снофісовано чорносотенну літературу.** 2 юлія поліція конфіскувала у служащого в крамниці М. скриньку з чорносотенною літературою, якої було 2 носонки: „Въче“ № 2—26 примірників, „Союз русского народа“—690, „Памяти Плеве“—1, „О. І. Крошадский и его судьи“ М. Величко—60, Амнистия! Полную амнистию. Долой смертную казнь!—24, „Национальные рѣчи“—12, Журнал: „Мирокъ“—42, „Русское Знамя“—150, листки: „Православные русские люди“—1643, „Последние события вскрыли“—3, „Русское Дѣло“ С. Шарипова—48, „Какъ думские полубаре хотѣли мужика обмануть“—1012 примірників.

— **Педагогічні курси.** Вчора в Лук'янівській церковно-учительській школі одкриті курси для учителів церковних школ.

Для учителів народних школ курси почнуться 5 юлія. Педагогічну психологію замість проф. Челпанова буде викладати проф. Сікорський.

Теоретичні і практичні виклади для учителів будуть що-дня з 10 год ранку до 8 год. вчора крім свят і неділей; в ці дні учителя мають розглядати київський університет, політехніку, музей, церкви та инше.

Після закінчення курсів буде впорядкована прогулка учителів на параді по Дніпру.

Наші святі отці і брати.

В „Громадській Думці“ мені довелось прочитати звістку, як почайські манахи спасають свої душі розповсюдженням чорносотенних листів поміж селянами. Спершу я ніяк не міг цього повірити, але цими днями довідався, що це діло робить і братія київських манастирів.

Чоловік я не тутешній і в Києві ніколи не був, а чути чув, що у Києві є багато святих. От мені і захотілось помолитись тим святим.

Пішов я у Михайлівський манастир, вклонився мощам св. Варвари, поклав де-кілька копійок на срібний подумасок і вже хотів йти геть, коли це до мене підходе якийсь пан-отець. Видко по обличчю і по шиї, що не з великих постыжів, ну,—та Бог з ним: грець судити... Підійшовши до мене, він спитав, чи адалека я. „На що це йому“, думаю собі, та й кажу, що адалека. Та й хитрий же той пан-отець, як я послі дізнався: почав не прямо казати, що хтів, а зайшов адалека; почав розповідати, як, хто і коли будували цей манастир, хто що дарував, скільки грошей хто дав і т. н. А тим часом коло нас зібрався гурток людеї богомольців: кожному цікаво послухати, що розкаже св. отець. Коли коло нас зібрався гарнений гурток, отець аразу перейшов на инше. Він почав жаякувати, що християне тепер не ті, що колись: не хотять Богу молитись, грошей давати, не слухають ні начальства, ні духовних, і зітхнувши, сказав, що вже мабуть скоро буде страшний суд.

— Чого ви так думаєте?—спитав я.

— Та прикмети всі от тепер сповняються ті, що Іван Богослов написав в апокаліпсисі. Йому Бог открав, що перед кіпцем світа встане брат на брата, перестануть слухати начальства, підуть війства і грабіжі, жиди захватять власть в свої руки, заведуть жидівську віру і тоді буде кінець. (В гуртку чути тяжке зітхання).

— Он кажуть,—провадить своє далі чернец, бачучи, що діло його йде,—що тепер в Царській Думі жиди говорять „дамо свого Царя Росії, своє царство тут заведем!“

Почувши таке, я не стерпів і сказав ченцеві: „це не правда, в Думі цього не говорили.“

Отець відповів, що він чує од одного чиновника. Бачучи, що я хочу ще щось йому казати, він повернувся до людеї і почав розказувати, як жиди у Києві, Петербурзі та інших містах, порнали царств царський, лялял царя і казали, що от Дума тепер їм дасть власть, тепер вони будуть панувати в Росії. На останку чернец додав: „От яка в нас Дума! За жидів дбає.“

Так от бачте, на що здался тепер манастирі!—подумав я, почувши таку проповідь. В домі, де ми повинні чути слова любови, всепроплення, нас навчають убивства, ненависти. І оце

називається „служити Богові!“ Якому ж Богові потрібна кров людська, до пролиття якої навчають нас по церквах та монастирях?

Телеграми.

С. П. Т. А.

ПЕТЕРБУРГ, 2 юлія. Вчора в Петергофі в нижньому саду убито на очах публіки генерал-майора Козлова. В 10 годин вечора він йшов додому; ховаючись од дощу, він став під деревом, туди підійшов молодий чоловік, з яким генерал почав балакати. Несподівано убивця вистрілив з браунінга в груди і в голову і кинувся тікати, одстрілюючи, але публіка піймала його і одправила в тюрму. На запити він відповів, що убив, кого треба.

1 юлія відбулася конференція соціал-демократичної парламентської фракції з делегатів од робітників петербурзьких фабрик, заводів і професійно-навальних сілок. Конференція пілком ухвалила діяльність фракції в Думі. Соціал-демократична фракція вносить в Думу проект про вісім годин праці на день; члени фракції звернулися до заводських комітетів з проханням прислати свої міркування про це і матерьяли. Соціал-демократична фракція вносить в Думу свою відозву до народа про земельну справу проти відозви, яку виробила думська комісія.

КАМИШІН, 2 юлія. З наказу віце-губернатора посажено в тюрму на шість неділях студента і куристку, які завідували столовими Новгородського товариства, за те що вони вели агітацію і порушили правила про збори.

Н. НОВОГОРОД, 2 юлія. Пожежа почалася в 10 г. ранку з невідомої причини. В годину дня в огні був майдан в шість квадратних верстов. Кончалася пожежа в 4 г. дня; згоріло 275 хат і не мають притулку 2,000 семей пракащів, майстерових, грузчиків; з людьми не трапилось лиха; убитих коло 800,000 карбованців.

ВІСНИЦЯ, 2 юлія. Убивця Козлова заявив, що він належить до партії соціалістів-революціонерів, в Петергофі живе всього декілька днів. При йому найшли карточку Трепова; свого прізвища він не каже.

КАТЕРИНБУРГ, 2 юлія. Прибула комісія, яка має вислати питання про ліквідацію посесійного права.

ВАРШАВА, 2 юлія. Озброєна шайка ограбила на Млинарській улиці монополію.

ПІЛІС, 2 юлія. Робітники требують скорочення робочого дня і побільшення заробітної плати. Відповіді ждуть у вівторок. Коли одмовлять, то буде страйк (забастовка).

ХАРЬКІВ, 2 юлія. Увечері в передмісті убито робітника; трьох убивців піймали.

КЕРЧ, 2 юлія. Низькі улиці другий раз затопило водою; греблю і мости вирвало; зносиви з вокзалом перервали. Пасажирів задержано на вокзалі; велика небезпека.

ЄЛІСАВЕТ, юлія. Затопило низькоділь місця, урожай од цього пропадає.

ПЕТЕРБУРГ, 2 юлія. Відбулися установчі збори всеросійської спілки власників. Головою вибрано князя Касаткіна-Ростовського. Зібралось коло 30 чоловіка, в тім числі декілька представителів дворянства, членів Державної Ради і великих земельних власників. Вибрано комісію, щоб вона виробила статут.

На товарній станції миколаївської залізниці застрайкували (забастували) робітники, які вимагають побільшення плати; сторонніх рішати не чукати.

2 юлія. Парламентська комісія для вироблення законопроекта про громадянську рівноправність постановила ввійти в Думу з докладом про те, що потрібно виключити з відомості комісії про рівноправність і завести особливий комісії для вироблення законопроекта про місцеві уряди, самоуправу, реформу суда, реформу користування землею (про громаду); а комісія про рівноправність мусить виробити тільки законопроект, який би касував особисті привілеї дворянства і взагалі индив особисту нерівність станів (со-словів).

Земельна комісія, розглянувши тексти поясненя з приводу правительственного повідомлення по земельній справі— виробленій думською підкомісією і внесеній Алядіним од трудової групи, не найшла в них великої різниці по суті і постановила доручити підкомісії з 4 осіб скласти з цих текстів один, на якому б усі погодилися. Обидва тексти признають потрібним одібрати на користь трудових хліборобів землі казенні, удільні, казенські, церковні та монастирські і примусово одібрати землі інституцій і приватних земельних власників. Селянські землі, надільні і куплені в розмірі дрібно власності, одібратися не будуть. Дума не приймає одного законопроекта, який не буде признавати цих основ земельної реформи, а через

це люде можуть спокійно ждати рішення земельної справи, бо без згоди Думи ні один законопроект не може стати законом.

ПЕТЕРБУРГ, 3 юлія. Коло станції Ржевська, яриновської залізниці, під поїзд попав салдат Дабішин. Коли став поїзд, то зібралось 3000 робітників з охтинського заводу; вони стали кидати камінням в паровозну прислугу. Натопв загорював путь шпалами; машинист випустив пару; прислуга паровоза сховалася на станції, яку оточив натопв. Публіка з страху розбіглася. Натопв вимагав, щоб видали тих, що сховалися. Один з робітників умовляв натопв, сказавши, що канонік Добішин йшов по полоту залізничі дуже цілий і не чув свистків, а згорісти місце не дало змоги у свій час спинити поїзд; натопв розійшовся.

ПЕТЕРБУРГ, 2 юлія. В будинку Олександровського лицей вибухнула пожежа. Обстановка класів згоріла; дуже попована церква, яка була в верхньому поверсі. Декілька пожарних постраждали; убитку—35000 карбованців.

Н. НОВОГОРОД, 2 юлія. Вночі біля села Панина, горбатівського повіту, ограблено озброєними людьми зборщик монополії. Забрано більше 10000 карбованців.

ВАРШАВА, 3 юлія. Вчора знов ограблено дві монополії (шкальні).

ГРОДНО, 3 юлія. В Бресті забастували всі робітники на фабриках гілляків, вимагаючи восьмизогодинного робочого дня.

ВІСНИЦЯ, 3 юлія. Вдень ограблено зборщика грошей по монополіях Васильєва.

МІКОЛАІВ, 3 юлія. Сварі в жахом дожидалася того дня, коли мала прібути ікона Касперовської Вожої Матері. В городі ширилась агітація. Сподівалися погрому. Сила народу напередодні вишла до городу. Але день минав спокійно.

МІНСЬК, 3 юлія. В новгородському, пінському і по часті в сльському повітах ідуть забастовки сльських робітників. Вимагають побільшення заробітної плати. Помічники починають наймати робітників на цілий рік.

РЕВЕЛЬ, 3 юлія. Конфісковано естонську газету „Вателея“.

ХАРБІН, 3 юлія. На просторі трьох округ страшення сила черви вкріла китайські поля. Сподівання неврожю. Ціні біля Сунгарі піднімаються. Мандарини заборонили вивозити зерно.

ПЕТЕРБУРГ, 3 юлія. Судова палата затвердила акт обвинувачення редактора „Нардного Вістника“, посла до Державної Думи Корнізовського по 128 ст. з підпискою від нього, що він не ухилилється од суду і нікуди не вийде.

В справі посла Сидельникова, якого побито городові, доручено зробити слідство судовому слідствотелю по найважливіших ділах Глуговському.

За приводом Петербурзької забастували шкпіера в Крунштаді. Вислана з Крунштаду од забастовщиків делегація в петербурзький забастовничий комітет прістала до вимагань тутешніх забастовщиків.

Соціал-демократична думська фракція не брала участі в виборах членів, що посилаються Думою на міжпарламентської конференції, вважаючи на те, що соціалісти мають свої міжнародні з'їзди і представникам російської соціал-демократії не личить брати участь в конференції буржуазних партій всього світу. Соціал-демократична партія з цього приводу вперше розійшлася з трудовою групою, яка взяла участь у виборах.

БІЛОСТОК, 3 юлія. Тимчасовий генерал-губернатор звелів через 3 дні позакривати дворича з двома виходами на Базарній та Тикоксинській вулицях.

МИТАВА, 3 юлія. Поліція аржунувала у фридрихштадському повіті монумент, збудований на спомин про повстанців. Але такій саме пам'ятник з революційними написами збудовано наново в полі, і на ньому написано, що розстріляють кожного, хто дасть кошей, аби пам'ятника перезвезти. Пам'ятника перевезли салдати.

Загряничні телеграми.

САН-САЛЬВАДОР (остров). Гондураська республіка об'явила Гватемалі війну.

ПАРИЖ, 2 юлія. По словам „Republique“, правительство поспішило роспустити палату депутатів, щоб не дати можливості розглянути проект адреси Думі, яку представили на останньому засіданні соціал-демократи.

БЕРЛІН, 2 юлія. „Kreuzzeitung“ повідомляє, що звістка про зустріч англійського короля з германським імператором передчасна: час і місце зустрічі не назначено.

ЛОНДОН, 2 юлія. В „Daily Telegraph“ надруковано розмову з графом Вітте, який сказав: „мої симпатії будуть на боці всякого міністерства, яке буде назначено Государем Імперато-

ром і яке зможе заспокоїти державу. Засоби управління міняться, мета їх—народне благо—зостається; але одних західно-європейських принципів урядування буде мало для успіху. Саме ліберальне правительство буде аметено революційною бурєю, не маючи инших джерел сили, крім ісповідання відомих політичних принципів“.

В „Daily Telegraph“ сповіщають з Токіо про намір Японії спорудити крім тих, що уже будуються, ряд панцирників, миносців та великих крейсєрів, всі з тяжкою зброєю. Для будівлі Японія користується досвідом з війни; правительство має пропонувати народові принести великі фінансові жертви для цієї будівлі.

ЛОНДОН, 3 юлія. „Times“ у Танжеру пишуть, що султанський представник офіційно переросив російського уюважного з приводу образи, зробленої недавно шейхом Райсулі тубольцеві, що служив у російській місії.

ЛОНДОН, 3 юлія. „Daily Telegraph“, обмірковуючи одстрочку мандрівки англійського флоту до Росції, меж иншим каже: „ні для кого не є таємницею, що переговори про згоду з Росцією наблизились зараз до того, що зостається тільки підписати умови. На перешкоді до скінчення справи стоїть тільки непевність про склад того правительства, в яким треба прійти до згоди“.

САЙГОН, 3 юлія. Японський флот, виїхавши з бухти Камран, повернув на північ, додержуючи той дороги, по якій торік плив з своїм флотом Рожественський.

НЮ-ІОРК, 3 юлія. Сальвадорське військо роспочало битву з Гватемальцями, яких побито до 2000 чоловіка.

ВАШІНГТОН, 3 юлія. Республіка Сальвадорська і Гватемальська згодились на те, щоб їхню спірку помирили Північно-Америк. Сполучені Штати.

Библиография.

„Як вибрати коня и чого треба береться, його купуючи“ (в 16 малюнках) — Ветерин. лікаря В. Королева. Видання харківського товариства грамотности № 122—р. 1906, стр.—32, ц.—б коп.

Харківське товариство грамотности, не вважаючи на те, що працює на українській території, дуже мало видало книжок українською мовою. Помеж 122 народних виданнями сього товариства навряд чи хоч десяток набереться книжечок українськими. Серед їх треба зазначити брошуру д. Королева: вона має практичну вагу і гарно написана. Серед торговельних людей є примовка „не обдурити—не продати“, але найбільшій практичній в цьому ділі дійшли на кінній торгівці всякі ліверанти, цигани, євреї та інші баршники. Гляне нетямний чоловік на циганську конячку, здається вона йому й нехворюю ні на що, і дуже ї біжучою і виглядає ніби весело; купити, приведе до дому, та як роздивиться добре, аж вона ї сіпа і ї крива й запалана, копита підмазано шевським варом, кругом очей під шкуру залито парафіну, нижку губу натерто товченим шклом, ніздрі позатікані бавовною... одне слово: ні коня, ні грошей. Щоб запобігти цьому лихові, д. Королев дає в своїй книжечці пораді, як обдивлятися продажного коня, починаючи з ушей аж до копитів. Ідучи крок за кроком, він не минає ні одної прикмети, ні одного горбчка, струнника, виразки, ні одної риси, котрі свідчили б про здоров'я та норочи коня. Найбільшу увагу покупця д. Королев звертає на голову та на ноги коня, що мусять бути дуже добрі й міцні в робочій скотині; довгенько також розказує він і про зуби, бо по них найкраще можна розпізнати літа конячі. Треба зауважити, що в книжечці говориться найбільше про ганж, вади продажного коня, і майже нічого не сказано про те саме, як мусить зверху виглядати добра, дужа робоча коняка. Виходить, що про це вже покупець мусить догадуватися сам.

Написана книжка доброю, чистою (за нечисленими внятками), доступною мовою. Очевидно у автора є хист до того, щоб писати українською мовою добрі популярно-наукові книжки і ширити серед народу користі в сльському господарстві відомости з ветеринарії. Книжок такого змісту у нас авсім мало, хоч потреба в них дуже відчувається; який-небудь лікарський poradnik, на зразок „скотолічєбника“ д. Гурина, став би нашим селянам у великій пригоді. М. Павловський.

Червасийний повіт 26 червня (юнія) в Софіївці (с. Софіївка) економії графині Браніцької був економічний страйк (забастовка). Селяне з села Кумейок зняли з роботи робочих на полі і всю прислугу з економії. Економія зосталась зовсім без прислуги. Робочі вимагали, щоб було побільшено плату за літні місяці до 20 карбованців на місяць. Адміністрація одразу не дала ніякої одповіді. Того ж таки дня виїхав пристав з стражниками і салдатами, але селяне поведилися спокійно, тихи, ніяких насильств не робили. Поліція поїхала назад. Треба додати, що хоч прислугу в економії зняли, але ові (давати їсти та напувати), але з такою умовою, щоб їм платили по 1 карбованцеві—якби і ввечері авали гроші. Крім того робочі домагаються, щоб зменшено було робочий день (з 8 годин ранку до 6 годин вечера) і щоб дано було одповідь не далі, як через 5 дєнь.

Червасийний повіт 26 червня (юнія) в Софіївці (с. Софіївка) економії графині Браніцької був економічний страйк (забастовка). Селяне з села Кумейок зняли з роботи робочих на полі і всю прислугу з економії. Економія зосталась зовсім без прислуги. Робочі вимагали, щоб було побільшено плату за літні місяці до 20 карбованців на місяць. Адміністрація одразу не дала ніякої одповіді. Того ж таки дня виїхав пристав з стражниками і салдатами, але селяне поведилися спокійно, тихи, ніяких насильств не робили. Поліція поїхала назад. Треба додати, що хоч прислугу в економії зняли, але ові (давати їсти та напувати), але з такою умовою, щоб їм платили по 1 карбованцеві—якби і ввечері авали гроші. Крім того робочі домагаються, щоб зменшено було робочий день (з 8 годин ранку до 6 годин вечера) і щоб дано було одповідь не далі, як через 5 дєнь.

Червасийний повіт 26 червня (юнія) в Софіївці (с. Софіївка) економії графині Браніцької був економічний страйк (забастовка). Селяне з села Кумейок зняли з роботи робочих на полі і всю прислугу з економії. Економія зосталась зовсім без прислуги. Робочі вимагали, щоб було побільшено плату за літні місяці до 20 карбованців на місяць. Адміністрація одразу не дала ніякої одповіді. Того ж таки дня виїхав пристав з стражниками і салдатами, але селяне поведилися спокійно, тихи, ніяких насильств не робили. Поліція поїхала назад. Треба додати, що хоч прислугу в економії зняли, але ові (давати їсти та напувати), але з такою умовою, щоб їм платили по 1 карбованцеві—якби і ввечері авали гроші. Крім того робочі домагаються, щоб зменшено було робочий день (з 8 годин ранку до 6 годин вечера) і щоб дано було одповідь не далі, як через 5 дєнь.

Червасийний повіт 26 червня (юнія) в Софіївці (с. Софіївка) економії графині Браніцької був економічний страйк (забастовка). Селяне з села Кумейок зняли з роботи робочих на полі і всю прислугу з економії. Економія зосталась зовсім без прислуги. Робочі вимагали, щоб було побільшено плату за літні місяці до 20 карбованців на місяць. Адміністрація одразу не дала ніякої одповіді. Того ж таки дня виїхав пристав з стражниками і салдатами, але селяне поведилися спокійно, тихи, ніяких насильств не робили. Поліція поїхала назад. Треба додати, що хоч прислугу в економії зняли, але ові (давати їсти та напувати), але з такою умовою, щоб їм платили по 1 карбованцеві—якби і ввечері авали гроші. Крім того робочі домагаються, щоб зменшено було робочий день (з 8 годин ранку до 6 годин вечера) і щоб дано було одповідь не далі, як через 5 дєнь.

Червасийний повіт 26 червня (юнія) в Софіївці (с. Софіївка) економії графині Браніцької був економічний страйк (забастовка). Селяне з села Кумейок зняли з роботи робочих на полі і всю прислугу з економії. Економія зосталась зовсім без прислуги. Робочі вимагали, щоб було побільшено плату за літні місяці до 20 карбованців на місяць. Адміністрація одразу не дала ніякої одповіді. Того ж таки дня виїхав пристав з стражниками і салдатами, але селяне поведилися спокійно, тихи, ніяких насильств не робили. Поліція поїхала назад. Треба додати, що хоч прислугу в економії зняли, але ові (давати їсти та напувати), але з такою умовою, щоб їм платили по 1 карбованцеві—якби і ввечері авали гроші. Крім того робочі домагаються, щоб зменшено було робочий день (з 8 годин ранку до 6 годин вечера) і щоб дано було одповідь не далі, як через 5 дєнь.

Червасийний повіт 26 червня (юнія) в Софіївці (с. Софіївка) економії графині Браніцької був економічний страйк (забастовка). Селяне з села Кумейок зняли з роботи робочих на полі і всю прислугу з економії. Економія зосталась зовсім без прислуги. Робочі вимагали, щоб було побільшено плату за літні місяці до 20 карбованців на місяць. Адміністрація одразу не дала ніякої одповіді. Того ж таки дня виїхав пристав з стражниками і салдатами, але селяне поведилися спокійно, тихи, ніяких насильств не робили. Поліція поїхала назад. Треба додати, що хоч прислугу в економії зняли, але ові (давати їсти та напувати), але з такою умовою, щоб їм платили по 1 карбованцеві—якби і ввечері авали гроші. Крім того робочі домагаються, щоб зменшено було робочий день (з 8 годин ранку до 6 годин вечера) і щоб дано було одповідь не далі, як через 5 дєнь.

Червасийний повіт 26 червня (юнія) в Софіївці (с. Софіївка) економії графині Браніцької був економічний страйк (забастовка). Селяне з села Кумейок зняли з роботи робочих на полі і всю прислугу з економії. Економія зосталась зовсім без прислуги. Робочі вимагали, щоб було побільшено плату за літні місяці до 20 карбованців на місяць. Адміністрація одразу не дала ніякої одповіді. Того ж таки дня виїхав пристав з стражниками і салдатами, але селяне поведилися спокійно, тихи, ніяких насильств не робили. Поліція поїхала назад. Треба додати, що хоч прислугу в економії зняли, але ові (давати їсти та напувати), але з такою умовою, щоб їм платили по 1 карбованцеві—якби і ввечері авали гроші. Крім того робочі домагаються, щоб зменшено було робочий день (з 8 годин ранку до 6 годин вечера) і щоб дано було одповідь не далі, як через 5 дєнь.

Червасийний повіт 26 червня (юнія) в Софіївці (с. Софіївка) економії графині Браніцької був економічний страйк (забастовка). Селяне з села Кумейок зняли з роботи робочих на полі і всю прислугу з економії. Економія зосталась зовсім без прислуги. Робочі вимагали, щоб було побільшено плату за літні місяці до 20 карбованців на місяць. Адміністрація одразу не дала ніякої одповіді. Того ж таки дня виїхав пристав з стражниками і салдатами, але селяне поведилися спокійно, тихи, ніяких насильств не робили. Поліція поїхала назад. Треба додати, що хоч прислугу в економії зняли, але ові (давати їсти та напувати), але з такою умовою, щоб їм платили по 1 карбованцеві—якби і ввечері авали гроші. Крім того робочі домагаються, щоб зменшено було робочий день (з 8 годин ранку до 6 годин вечера) і щоб дано було одповідь не далі, як через 5 дєнь.

Червасийний повіт 26 червня (юнія) в Софіївці (с. Софіївка) економії графині Браніцької був економічний страйк (забастовка). Селяне з села Кумейок зняли з роботи робочих на полі і всю прислугу з економії. Економія зосталась зовсім без прислуги. Робочі вимагали, щоб було побільшено плату за літні місяці до 20 карбованців на місяць. Адміністрація одразу не дала ніякої одповіді. Того ж таки дня виїхав пристав з стражниками і салдатами, але селяне поведилися спокійно, тихи, ніяких насильств не робили. Поліція поїхала назад. Треба додати, що хоч прислугу в економії зняли, але ові (давати їсти та напувати), але з такою умовою, щоб їм платили по 1 карбованцеві—якби і ввечері авали гроші. Крім того робочі домагаються, щоб зменшено було робочий день (з 8 годин ранку до 6 годин вечера) і щоб дано було одповідь не далі, як через 5 дєнь.

Червасийний повіт 26 червня (юнія) в Софіївці (с. Софіївка) економії графині Браніцької був економічний страйк (забастовка). Селяне з села Кумейок зняли з роботи робочих на полі і всю прислугу з економії. Економія зосталась зовсім без прислуги. Робочі вимагали, щоб було побільшено плату за літні місяці до 20 карбованців на місяць. Адміністрація одразу не дала ніякої одповіді. Того ж таки дня виїхав пристав з стражниками і салдатами, але селяне поведилися спокійно, тихи, ніяких насильств не робили. Поліція поїхала назад. Треба додати, що хоч прислугу в економії зняли, але ові (давати їсти та напувати), але з такою умовою, щоб їм платили по 1 карбованцеві—якби і ввечері авали гроші. Крім того робочі домагаються, щоб зменшено було робочий день (з 8 годин ранку до 6 годин вечера) і щоб дано було одповідь не далі, як через 5 дєнь.

„бунту“ ніхто й не думав робити, народ страшенно обурився на панів та поліцію й завловив на гвалт. Збіглись до росправи люде й визволили заарештованих уже кількох чоловіків. При цій окаяні парубок чогось дуже прискавав до Цибенка, а той хтві його злякати і, виніявши револювера, сказав: „тікай, бо буду стріляти“. Парубок був не дурний і, хоч при собі нічого сенько не мав, одказує, показуючи на свою кишеню: „стут і в мене є така штука, що стріляє“. Становий подумав, що в його й справді в кишені револювер і каже: „я свого револювера сховаю!“ а парубок йому: „як такої—то я своєї й не вийматиму“. Становий толі з села, а на ранок другого дня в село прібув сам пан Сісецький (справник) з козаками, піхотою й стражниками. Прібігши в село, він зараз же оддав старості та волостному „начальству“ приказ зібрати з людею для „усмирєтєля“ 60 курєй, 1 пуд сала і сотню хлїбів. Коли ж староста сказав, що селяне дурно не дадуть, бо й самі не дуже то мають, то він послав козаків „пошукати“ по селі збочиків. Козаки, сповняючи приказ, такого лиха наробили, що топиляне довго будуть пам'ятати, коли „бунтували“ і як Сісецький їх „усмирєля“.

В с. Ярошівці цими днями була теж мирна забастовка: добивались, щоб пан давав за збор з десятини 13 карб., а він давав тільки 8. Узнавши про це, прібїг Сісецький з своєю дружиною, покритав на „бунтарів“ і пом'янув їх „родитиєля“, але це не помогло. Толі пан набрав людею з сусідніх сел херсонської губ. Ярошівчанє їх не прогнали, а тільки сказали: „ми їх не будем прогонити, вони самі покидають“. Так і сталось. Тільки чужинці виїшли на панське поле жати, як із пашні почувся страшний вибух—начє з гармати. Ті не гаючись за свої манатки та додому. Вони думали, що то бомбу розірвало. Послі довідалось „начальство“, що то була не бомба, а простієнька банька, яку хтось налив пороком і, приставивши до неї гнота, запалив.

Тепер пан дає вже 15 карб., але люде не хтять іти на роботу. Кажуть, Сісецький лишив у селі козаків і наказав їм дуже пильно розшукувати злочинця, який начиняє бомби з банькою. По сєлах їздить з дзвоником агітатори і намовляють людею не робити у панів.

В с. Стецівці в ген ту неділю було два „агітатори“ і теж казали людем не йти до пана. Люде їх дуже слухали і самі їх одвели далі, щоб часом вони не попали до рук поліції. Недавно в нашого нового писаря був якийсь бенкет, на котрому був і ярмяк Петренко з Кісільського заводу. Туди ж зайшов і стецівський зборщик, що раніш фурманував у пані Протополової. Він носив дуже гарну й пилну бороду, але це чогось не вдоволялось ярмянкові, і він узав та й окравяв що бороду до половици. Толі зборщик хтві подати до суду, але однієсли хтсь йому пораяв краще мовчати, а то—чогось доброго—ще зроблять „бунтарем“ і посядуть у тюрму.

В першій половині червня (юнія) в м. Шполі одбулось аж чотири мітінги. Три було коло „камінної церкви“, де промовці балакали до людею з вітряка, завлєномо бурєю. Людею було більш 2,000 чоловік. Зібрання обійшлось мирно, бо якось так случилось, що не було поліції. Четвертий мітінг одбувся аж під Мар'янівку. Це сталось через те, що Сісецький, узнавши про ці вчинки, прібїг у Шполу з „своїми“ і хтві зволити промовців. Поки до Мар'янівки аж увечері вже прібїг Сісецький, то там нікого вже й не було. Козаки та драгуни ї досі стоять в Шполі, але кругом тихо.

С. Сальнік (подольськ. губ.). Сталася тут кризава подія на ґрунті ненормальних земельних відносин. Кілька часу перед сим кулиш тут маєтність глїтай Коцюба Саз таки між ними та місцевими селянами почались непорозуміння, головни через виласи. Селяне мали право виласу в Коцюбинському лісі, але Коцюба став чинити їм усякі перешкоди. Селяне все же допоминались свого права і од 28 червня (юнія) пастихи загнали худю до ліс. Коцюба викликав салдатів і ті, виласи попередку доброго могорчу коло монополії (18 четвертєв горілки), не кажучи нікого слова, почали стріляти в неповиний скот. Убито 9 корів. Пастухи побігли в село і почали дзвонити на гвалт. Люде збіглися і, довідавшись про подію, почали релєтувати. Тим часом салдати надїхали у село і підїхавши до натопву офіцер звелїв людем розійтись. Коли ж ті, обурєні тяжкою кривдою, почали дерикати за вбиту скотину, офіцер звелїв стріляти в натопв селян. Вперше стрєлено холостими набоями, вдругє—боювими. Одного селянина убито на місці, другого так тяжко поранено, що він зараз помер. Шість тяжко поранених селян одвели в лікарню в м. Пїков. В селі великий заколот,—можна сподіватися розорук і в околиці. Послано телеграми в Думу і губернаторові.

Червасийний повіт 26 червня (юнія) в Софіївці (с. Софіївка) економії графині Браніцької був економічний страйк (забастовка). Селяне з села Кумейок зняли з роботи робочих на полі і всю прислугу з економії. Економія зосталась зовсім без прислуги. Робочі вимагали, щоб було побільшено плату за літні місяці до 20 карбованців на місяць. Адміністрація одразу не дала ніякої одповіді. Того ж таки дня виїхав пристав з стражниками і салдатами, але селяне поведилися спокійно, тихи, ніяких насильств не робили. Поліція поїхала назад. Треба додати, що хоч прислугу в економії зняли, але ові (давати їсти та напувати), але з такою умовою, щоб їм платили по 1 карбованцеві—якби і ввечері авали гроші. Крім того робочі домагаються, щоб зменшено було робочий день (з 8 годин ранку до 6 годин вечера) і щоб дано було одповідь не далі, як через 5 дєнь.

Червасийний повіт 26 червня (юнія) в Софіївці (с. Софіївка) економії графині Браніцької був економічний страйк (забастовка). Селяне з села Кумейок зняли з роботи робочих на полі і всю прислугу з економії. Економія зосталась зовсім без прислуги. Робочі вимагали, щоб було побільшено плату за літні місяці до 20 карбованців на місяць. Адміністрація одразу не дала ніякої одповіді. Того ж таки дня виїхав пристав з стражниками і салдатами, але селяне поведилися спокійно, тихи, ніяких насильств не робили. Поліція поїхала назад. Треба додати, що хоч прислугу в економії зняли, але ові (давати їсти та напувати), але з такою умовою, щоб їм платили по 1 карбованцеві—якби і ввечері авали гроші. Крім того робочі домагаються, щоб зменшено було робочий день (з 8 годин ранку до 6 годин вечера) і щоб дано було одповідь не далі, як через 5 дєнь.

Червасийний повіт 26 червня (юнія) в Со